

ნარკომანიის პრობლემა თაობათა ურთიერთობის კრილში

ურთიერთობების არასწორი წარმართვა ხშირად დაღს ასვამს მოზარდების სულიერ სამყაროს, რაც შემდგომში შეიძლება ნეგატიურად აისახოს მათ ქცევაზე და ნარკოტიკების მოხმარებისკენ უბიძგოს. მშობლებისა და შვილების ურთიერთობა გამოირჩევა დიდი ემოციური დატვირთვით და იცვლება შვილების ასაკთან ერთად. ურთიერთობისას მნიშვნელოვანია შვილმა იგრძნოს, რომ მშობელი ზრუნავს მის უსაფრთხოებაზე, ცდილობს შეუქმნას დადებითი ემოციების გარემო, დაუკმაყოფილოს მოთხოვნილებები. შვილის მშობლისადმი დამოკიდებულებას ორი ურთიერთსაპირისპირო ტენდენცია უდევს საფუძვლად. ერთი მას სიახლის შეცნობისა და რისკისკენ უბიძგებს, მეორე – დაცვისა და უსაფრთხოებისკენ. პირველი მათგანი აიძულებს შვილებს, გამოეყონ მშობლებს და გარე სამყაროსკენ ისწრაფონ, მეორე კი მათ მშობლიურ კერასთან აბრუნებს. მშობლებისთვის ფრიად მნიშვნელოვანია აღნიშნული ტენდენციების ჰარმონიულად წარმართვა, რაც კეთილისმყოფელ გავლენას იქონიებს ბავშვის მომავალზე.

პრობლემურ ოჯახებში, სადაც დარღვეულია ამგვარი ჰარმონია, ერთ-ერთი ზემოთ აღნიშნული ტენდენცია მნიშვნელოვნად პრევალირებს ხოლმე. პირველ შემთხვევაში იკვეთება თაობებს შორის ემოციური დაპირისპირება, მშობლები ფორმალურად ეკიდებიან შვილების აღზრდას, ნაკლებად აინტერესებთ მათი ცხოვრება, ბავშვი კონტროლის გარეშე რჩება დაუკმაყოფილებელი მოთხოვნილებების ამარა, რაც დაღს ასვამს მის სულიერ სამყაროს. მეორე შემთხვევაში სულ სხვა სურათი იქმნება: მშობელი ზედმეტად აკონტროლებს შვილს, უზღუდავს მას თავისუფლებას, მუდმივად უმწიფრად მიიჩნევს და პასუხისმგებლობას იღებს მთელ მის ცხოვრებაზე. ამ შემთხვევაში, ბავშვი, რომელსაც ადრეულ ასაკში არ შეეძლო მშობლისათვის წინააღმდეგობის გაწევა, ასაკის მატებასთან ერთად, პროტესტის აქტიურად გამოხატვას იწყებს. მდგომარეობას, როდესაც ადამიანს საშუალება უჩნდება აკეთოს ის, რაც მას ადრე ეკრძალებოდა, მეცნიერებმა “თავისუფლებით მოწამვლა” უწოდეს. ხშირად ასეთი თავისუფლებისა და მშობლის მუდმივი კონტროლისაგან თავის დაღწევის სიმბოლოდ მოზარდისთვის ნარკოტიკის მოხმარება ხდება ხოლმე, [2] ხოლო როდესაც საქმე ნარკოტიკის მოხმარებამდე მიდის, მშობელი, როგორც წესი, უძლურია რაიმე ზეგავლენა მოახდინოს შვილზე.

დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მშობლებსა და შვილებს შორის ურთიერთობების ფორმებს – ვერბალურსა თუ ემოციურს. ცნობილია, რომ ადამიანებს შორის ურთიერთობა არ გამოიხატება მხოლოდ სიტყვებით. გზავნილის შინაარსი აისახება ასევე ინტონაციაში, მიმიკასა თუ ქესტებში. ოჯახებში, სადაც ნარკომანიის პრობლემაა, გაუცხოება და ფარული ქვეტექსტებით ურთიერთობა მკვიდრდება, როდესაც ერთს ამბობენ, შინაარსი კი სხვას გულისხმობს.

ორაზროვანი ინფორმაციის გადაცემა, თავის მხრივ, კიდევ უფრო ართულებს ურთიერთობებს მშობლებსა და შვილებს შორის. ახალგაზრდებს არ მიეწოდებათ მათთვის აუცილებელი ინფორმაცია საჭირო ფორმით, რაც ამძიმებს მათ ფსიქოლოგიურ პრობლემებს და ნეგატიურ შედეგებს იწვევს. ეს კი ის დამატებითი გარემოებაა, რომელიც ახალგაზრდებში სხვადასხვა პათოლოგიის აღმოცენებას უწყობს ხელს.

ალკოჰოლიზმით დაავადებულთა ოჯახებში დაბადებული და გაზრდილი ბავშვებისათვის ხშირია იმის რისკი, რომ ისინიც ბოროტად გამოიყენებენ ალკოჰოლს და ნარკოტიკებს მიეძალებიან. ამაში თავის როლს ცუდი მაგალითის გარდა, გენეტიკური ფაქტორიც ასრულებს.

არსებობენ ოჯახები, რომლებსაც არ გააჩნიათ შვილების სწორად აღზრდის უნარი. ასეთ ოჯახებში არ არსებობს მკაფიოდ ჩამოყალიბებული ქცევის ნორმები, რასაც თან სდევს ახალგაზრდებზე კონტროლის შესუსტება და მათაც შეუძლიათ, რაც სურთ ის აკეთონ, მაგალითად, მოიხმარონ ნარკოტიკები. თავისუფლების მაპროვოცირებელი ამგვარი ფაქტორი ხშირად ოჯახებში ცოლ-ქმარს შორის არსებული მუდმივი კონფლიქტებიცაა, რის გამოც მშობლები ზნეობრივ ზეგავლენას ვეღარ ახდენენ შვილებზე და ვეღარც მათ ნეგატიურ მოქმედებებს აკონტროლებენ.

საინტერესოა ერთი დაკვირვებაც, ნარკომანიის პრობლემა დიდია ახალგაზრდებს შორის, რომლებიც იზრდებიან არასრულ ოჯახებში. ეს გარემოება ბადებს პრობლემათა რიგს, ქმნის ნერვული გაღიზიანებისა და სტრესის ფონს, რაც, თავის

მხრივ, ზრდის ნარკოტიკების გამოყენების რისკს. კვლევები გვიჩვენებენ, რომ ნარკომანების დაახლოებით 51% არასრულ ოჯახებში იზრდებოდა. ამ გარემოებას არ იწვევს მხოლოდ ერთ-ერთი მშობლის ფიზიკური არყოფნა ოჯახში. საქმე იმაშია, რომ ოჯახის სტრუქტურულ ნგრევას ფსიქოლოგიური დამაბულობის ზრდა და შესაბამისად, დარჩენილ წევრებს შორის კონფლიქტების გახშირება ახლავს თან. მარტო დარჩენილი მშობელი, ხშირ შემთხვევაში, ვერ უზრუნველყოფს ხალგაზრდის სრულფასოვან აღზრდას.

ამერიკელი მეცნიერების კვლევებით ირკვევა, რომ ახალგაზრდებს შორის, რომელთაც მხოლოდ დედა ზრდით, მეტია ნარკოტიკული საშუალებების გამოყენების რისკი. ამის მიზეზი არ არის მხოლოდ მეუღლის გარეშე დარჩენილი მშობლის მიერ განხორციელებული კონტროლის სისუსტე. არსებობს მოსაზრება, რომლის თანახმადაც, არასრული ოჯახების შვილები ხშირ შემთხვევაში მშობლების დაშორების გამო თავს იდანაშაულებენ და სტრესის ფონზე იწყებენ ნარკოტიკების გამოყენებას. [3]

უდავოა, რომ ნარკომანიის განვითარებაში დიდ როლს ასრულებს ადამიანის ხასიათის თავისებურებები. დღეისათვის არ არის დადგენილი ის პიროვნული მახასიათებლები, რომლებიც ყველა ნარკოტიკების მომხმარებლისთვის ერთნაირად ნიშანდობლივია. მდგომარეობას ართულებს ისიც, რომ ნარკომანიის პიროვნების გამოკვლევა ხორციელდება მაშინ, როდესაც ის უკვე დაავადებულია ამ სენით და რთულია ამოსავალ ფსიქო-ემოციურ მახასიათებლებზე საუბარი.

ნარკოტიკული ნივთიერებების მოხმარების დაწყების მოტივების ძიების პროცესში, პირველ ადგილზე ხშირად “ცნობისმოყვარეობა” დგას. ამის საფუძვლად შეიძლება მივიჩნიოთ ახალგაზრდების მუდმივი სწრაფვა სიახლის შეგრძნებისკენ, რაც ამაღელვებელია მათთვის. ერთი მხრივ, ეს არის ბუნებრივი ცნობისმოყვარეობა, რომელიც ადამიანს გააჩნია და მასში ძალზე პატარა ასაკიდან ვლინდება, რაც უდავოდ დადებითი მოვლენაა. ახალგაზრდები უფრო ხშირად სინჯავენ ნარკოტიკს, რათა საკუთარ თავზე გამოცადონ მისი ზემოქმედება. სამწუხაროდ, ცნობისმოყვარეობის დაკმაყოფილების სურვილს შემდგომში ნარკოტიკული ნივთიერების მიმართ ფსიქიკური დამოკიდებულებისა და ფიზიკური აბსტინენციის ჩამოყალიბება ერთვის, რაც საბოლოოდ პიროვნებას იძულებულს ხდის, მუდმივად გამოიყენოს პრეპარატი.

როგორც ცნობილია, ახალგაზრდები ნარკოტიკულ საშუალებებს ხშირ შემთხვევაში თანატოლებთან ერთად სინჯავენ და მოიხმარენ. ახალგაზრდას კმაყოფილებას ერთი მხრივ ნარკოტიკის მოხმარება ანიჭებს, მეორე მხრივ კი “თავისიანებთან” ერთ ჯგუფში ყოფნის ფაქტი, რაც მოცემული მომენტისთვის მისთვის პრესტიჟულია. თანაც სხვა შემთხვევაში ახალგაზრდას შეიძლება არც ჰქონოდა საშუალება ყოფილიყო რომელიმე “ჯგუფის” წევრი.

ახალგაზრდებზე საუბრისას ყურადღება განსაკუთრებით სკოლის დამამთავრებელ ასაკზე უნდა გამახვილდეს. ამ პერიოდში მოზარდებში იცვლება ჰორმონალური ფონი, მატულობს

ემოციური არასტაბილობა, ჩნდება ბევრი ახალი სტრესი, რაც რეალობისგან გაქცევის სურვილს ბადებს და ნარკოტიკების მოხმარების პროვოცირებას უწყობს ხელს. [4]

როდესაც საუბარია ნარკოტიკების მოხმარების მიზეზებზე ახალგაზრდებში, აუცილებელია, ყურადღება გამახვილდეს აკადემიური მოსწრების საკითხზე. დაბალმა აკადემიურმა მოსწრებამ, ასევე საშუალო სკოლებსა და უმაღლეს სასწავლებლებში თანატოლებთან ადაპტაციის პრობლემების არსებობამ ახალგაზრდაში შეიძლება უარყოფითი ემოციები და მათი ნარკოტიკულ თრობაში ჩაკვლის სურვილი აღძრას. მოზარდებს, რომლებიც აქტიურად არიან ჩაბმული სწავლაში, ახლოს არიან სკოლასთან და სწავლისას დადებით ემოციებს განიცდიან, ამგვარი გართულებები ნაკლებად ემუქრებათ, ხოლო მოსწავლეთა კატეგორიას, რომელსაც არ აქვს სწავლის სურვილი, არ დადის სკოლაში, არ აკეთებს სამინაო დავალებებს, მეტი თავისუფალი დრო, მისი ფუქსავატურად გამოყენების და შესაბამისად, ნარკოტიკებთან ზიარების მეტი შანსი აქვს.

შედარებით რთულია მდგომარეობა, როდესაც ახალგაზრდას შიშის გრძნობა ბოჭავს და რა იცის, თუ რა იწვევს მას. შესაბამისად, არ აქვს უნარი ადეკვატური რეაქცია იქონიოს მასზე. ეს გარემოება ახალგაზრდისთვის ძლიერ დამთრგუნველია, უჭირს ან ვერ ახერხებს მასთან გამკლავებას და სტრესის მოსახსნელად ნარკოტიკულ საშუალებებს ეტანება.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანი ფაქტორები, რომლებმაც შესაძლებელია ხელი შეუწყონ ახალგაზრდების მიერ ნარკოტიკების გამოყენებას, შემდეგია:

- ბრძოლა ოჯახურ კულტურასა და ნარკომანულ სუბკულტურას შორის. ამ დროს, ხშირ შემთხვევებში, უფრო მეტი პოტენციალი დღევანდელ საზოგადოებაში ნარკომანულ სუბკულტურას გააჩნია.
- ძნელად გასაგები და არასრულად ლოკალიზებული შიშის ფაქტორი, მათ შორის, ოჯახური წარმომავლობისა, რომელსაც საფუძვლად პრობლემური სიტუაციის დროს არასრულწლოვნის თვითდაჯერებას მოკლებული მოქმედება ედება. ახალგაზრდას არ შესწევს უნარი გააანალიზოს, თუ რა წარმოშობს მასში შიშის გრძნობას.
- სხვადასხვა მნიშვნელოვანი მოთხოვნილების დაუკმაყოფილებლობა ახალგაზრდებში, რისი მიზეზიც ოჯახის არაჯანსაღი ქცევითი მაგალითებია თანმხლები ნეგატიური ზემოქმედებით. ოჯახებში, რომლებშიც არაჯანსაღი გარემოა, არ არსებობს პრობლემების გამკლავების უნარი, რაც ახალგაზრდებს ნარკოტიკული თრობის მდგომარეობაში დროისტარებისკენ უბიძგებს.

ხშირად ერთადერთი, რისი გაკეთებაც ნარკომანს კარგად შეუძლია, ნარკოტიკის მოპოვება და გამოყენებაა. თავიდან ნარკოტიკის დანიშნულება სტრესის მოხსნაა, რაც თანდათანობით ნარკომანის ერთადერთ სურვილად რჩება. ამიტომ ფიგურირებს ნარკომანებს შორის გამონათქვამი: “მე ნარკოტიკების გარდა სხვა არაფერი ვიცი და არც არაფერი მინდა”. [1]

ნარკოტიკების ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ადამიანისთვის იხსნება აკრძალვები, ქრება შიში, ახალგაზრდას თავი ყველაფრის შემძლე ჰგონია. რეალურ ცხოვრებაშიწარუმატებელ და დაუცველ ახალგაზრდებს ნარკოტიკის მოხმარება შესაძლებლობას აძლევს, თავი ბედნიერად და ყველაფრის შემძლედ იგრძნონ. მათ ბატონკაცობისა და იმის ილუზია უჩნდებათ, რომ შეუძლიათ ყველას ზემოდან უყურონ. ნარკოტიკზე უარის თქმა ახალგაზრდაში პრობლემურ რეალობაში დაბრუნების შიშს ბადებს, რაც მისთვის მეტად დამთრგუნველია და “წამლისადმი” ფსიქოლოგიურ ლტოლვას ამძაფრებს. ცნობილია, რომ ფიზიკური ლტოლვა ნარკოტიკის მიმართ უფრო იოლი დასაძლევია, ვიდრე ფსიქოლოგიური. სწორედ ეს გარემოებაა ყველაზე რთული პრობლემა, რომელიც ნარკოტიკების მოხმარებელი ახალგაზრდების რეაბილიტაციის დროს იჩენს თავს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ბარამიძე ა. 2010. ნარკომანია როგორც ოჯახური პრობლემა. *ფსიქოლოგია*. კრებული. ტ. XXII. თბილისი: დიმიტრი უზნაძის ფსიქოლოგიის ინსტიტუტი.
2. მოსულიშვილი ა. 2010. Drug addiction in young generation - social research. *European Scientific Institute & University "Grigol Robakidze"*. Tbilisi. Georgia.
3. მოსულიშვილი ა. 2008. მსუბუქ ნარკოტიკულ საშუალებათა ლეგალიზაციის შესაძლო თანხვედრი შედეგები საქართველოში. *კრიმინოლოგია*. 12 (3) თბილისი: გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
4. მოსულიშვილი ა. 2009. ნარკომანიასთან დაკავშირებული ზოგიერთი პრობლემა. *გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომები*. თბილისი: გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.

AAAmiran Mosulishvili
Grigol Robakidze University

Problem of Drug Addiction in Generations' Interrelation

Summary

Development of incorrect relations among juveniles can cause different kinds of pathologies that can negatively influence upon their behavior and drug use. Relations between parents and children carry enormous emotional meaning. Parents' attitude towards children varies according to their age. From parents' side, it is important to express care, protection, creation of the positive atmosphere, satisfaction of their demands and other important factors.

Relations between parents and children contain two opposite tendencies. One of them is aspiration to acknowledge something new and to take a risk, and the second one is aspiration for security and protection. The first tendency makes children separate from their parents and join the existing reality and the second one makes them go back. The correct direction of such tendencies is very important for parents as it makes positive influence upon children.

Drug use is like an argument for juveniles for their freedom and very often parents are unable to interfere in their lives. Forms of relations are very important in the communication between parents and children. This is verbal and emotional communication. We know that relation among people is expressed not only by words but also the content of messages is expressed by intonation, mimicry, gestures, etc. In those families where we come across the problem of drug addiction some, kind of secretiveness and secrete communication takes place. In this case one is said and another is meant.

Important factors that may cause drug addiction in juveniles are the following:

- Gap between family culture and drug addiction sub-culture. Mostly, in this case the drug addiction sub-culture has more potential in the current reality.
- Hardly understandable and incompletely localized factor of fear, among them of family lineage which is based on a juvenile's unassured action during the problematical situation. A juvenile is unable to make analyze correctly the factor causing this fear.

- Dissatisfaction of different demands. One of its reasons is the examples of unhealthy family behaviors that make negative influence upon a juvenile. In unhealthy families there are no ways to cope with the problems and juveniles are forced to waste time in the “narcotized” atmosphere created by drugs.

Very often, the only thing a drug addict can do is to obtain and use drugs. At first, the aim of drugs is to get rid of stress, but gradually it becomes the only desire for him/her. That is why drug addicts have such consideration: “I know nothing except drugs and that’s why I want nothing except drugs”.

Under the drug influence a person gets enormous possibilities: there are no prohibitions, no fear and a young person feels himself/herself omnipotent. Those young people who are unlucky in the real life and have no protection, drugs give them possibility to feel omnipotent and happy. They have the illusion of superiority. If a young person decides to give up drugs, the fear of returning to the problematical reality appears what it is quite suppressive. It is one of the main problems young people come across during the rehabilitation process.

There is no doubt that human characteristics play enormous role in the development of drug addiction. Today, the personal qualities characteristic to every drug addicted person in common are not revealed. Besides other difficulties, there is one more thing – the investigation of a drug addict is made when he is sick with this disease and it is too difficult to reveal those conditions that had brought him/her to such state.

Very often, while searching the motives of starting the drug use, “curiosity” takes the first place. The basis of this fact can be considered youth’s constant striving for feeling something new and exciting. On the one hand, this is natural curiosity characteristic to a human being, what obviously is a positive feature. It is revealed from the very childhood and stays the whole life and stimulates him/her to do other positive things.

Some young people also try drugs to experience their influence personally. Unfortunately, this “feeling of curiosity” deepens in future and finally, enforces such a person to use drugs permanently.